

**Marja Pöllänen**

HLT, kliinisen hammashoidon erikoishammaslääkäri,  
parodontologia  
Käypä hoito -toimittaja, Suomalainen Lääkäriseura Duodecim

**Leo Tjäderhane**

Kariologian ja endodontian professori,  
Helsingin yliopisto

# Hammasperäiset äkilliset infektiot ja mikrobi-lääkkeet sekä uudet Vältä viisaasti -suositukset

Vältä viisaasti -suositusten tavoitteena on karsia turhia hoito-toimenpiteitä ja lääkityksiä, joiden tehosta ei ole näyttöä. Resistenttien mikrobien uhka kasvaa jatkuvasti, ja hammashoidossakin pitää välttää tehotonta mikrobilääkkeiden käyttöä.

Vuoden 2016 lopulla Lääkäri-seura Duodecim julkaisi ensimmäiset Vältä viisaasti -suositukset Käypä hoito -suositusten rinnalle. Tällaisia suosituksia on toivottu Suomeen, ja niiden työstäminen lähti käyntiin sosiaali- ja terveysministeriön tuella. Vastaavantilaisia suosituksia on julkaissut muun muassa Ruotsin terveysviranomaisen SBU (ns. icke göra -hoidot ja -toimenpiteet).

Vältä viisaasti -suositukset ohjaavat tarkastelemaan kriittisesti uusia ja vanhoja hoitokäytäntöjä. Niiden tavoitteena on opastaa välttämään

hoitokäytäntöjä, joilla ei ole vaikuttavuutta, joiden vaikuttavuus suhteessa riskeihin ja haittoihin on epäedullinen tai joiden kustannusvaikuttavuus on huonompi kuin vaihtoehtoisten interventioiden. Suositukset perustuvat systemaattiseen kirjallisuushakuun ja siitä tehtyyn näytönastekatsaukseen kuten varsinaiset Käypä hoito -suosituksetkin.

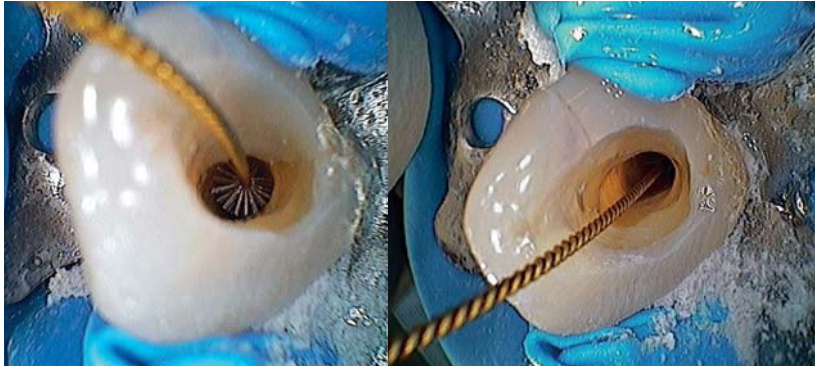
## Hammasperäiset äkilliset infektiot ja mikrobilääkkeet -suositus päivitetty

Ensimmäiset Vältä viisaasti -suositukset tehtiin viiden Käypä hoito

-suosituksen pohjalta (Alaselkäkipu, Atooppinen ekseema, Diabetes, Hammasperäiset äkilliset infektiot ja mikrobilääkkeet sekä Purentaelimistön toimintahäiriöt) pilottina 2016. Tämän jälkeen Vältä viisaasti -suosituksia on työstetty keskimäärin yhdestä Käypä hoito -suosituksesta kuukaudessa. Kun rahoitus saadaan, jatkossa Vältä viisaasti -suosituksia tehdään osana suositusten päivytystä ja uusien suositusten laatimista.

Hammasperäiset äkilliset infektiot ja mikrobilääkkeet -suosituksen päivitys julkaistiin keväällä 2017.

Kuva 1. Kulmahampaan juurikanava on avattu, ja mikrobeja tappavan natriumhypokloriittiliuoksen vaikutusta juurikanavassa tehostetaan steriilin hammasväliharjan avulla. Lähde: Hampaan juurihoito -suositus.



© Suomalainen Lääkäriseura Duodecim

Suosituksessa korostetaan huolellista potilaaseen ja toimenpiteeseen liittyvien riskitekijöiden arviointia aina kun harkitaan mikrobilääkkeiden määräämistä.

Hammasperäisten infektioiden hoidossa mikrobilääkehoito on aina toissijainen, eikä se korvaa hammaslääketieteellistä hoitoa, koska infektiopesäkkeen hoidon viivästyminen tai puutteellinen hoito voi johtaa infektion vaikeutumiseen. Onkin tärkeää, että suun infektiot hoidetaan ajoissa.

### *Hammasperäisten infektioiden hoidossa mikrobilääkehoito on aina toissijainen, eikä se korvaa hammaslääketieteellistä hoitoa.*

Suuperäisten etä- ja yleisinfektioiden estämiseksi hampaiston ja leukojen infektiot tulisi pyrkiä hoitamaan ennen leikkauksia, joissa elimistöön asetetaan vierasesine (sydänläppä, nivel- tai verisuoniproteesi), ennen avosydänleikkauksia tai

tilanteita, joissa aloitetaan voimakas immunosuppressiivinen lääkehoito. Suun infektioiden hoito on tärkeää myös ennen leukojen alueelle kohdistuvaa sädehoitoa ja ennen suonensisäisten luunkorjaajalääkkeiden (esim. bisfosfonaattien) aloitusta.

### **Vältä viisaasti -suositus kehottaa välttämään tehotonta mikrobilääkkeiden käyttöä**

Hammasperäiset äkilliset infektiot ja mikrobilääkkeet -suositukseen laadittiin kaksi Vältä viisaasti -suositusta. Hampaan ytimen tulehdukseen liittyvät bakteeritulehdukset voivat olla hankalia, mutta hoituvat terveillä henkilöillä useimmiten ilman mikrobilääkitystä. Kun hampaan ydin on tulehtunut ja kuollut, eivät systeemiset mikrobilääkkeet pääse vaikuttamaan juurikanavaan verenkierron kautta. Tärkeää on, että tulehtunut hammas avataan ja bakteerit eliminoidaan paikallisesti niihin tehoavilla desinfiioivilla aineilla (kuva 1).

Ei ole tutkimusnäyttöä siitä, että systeemisistä mikrobilääkkeistä olisi hyötyä äkillisen hammasytimen tai juuren kärkialueen tulehduksen hoidossa. Vältä viisaasti -suositukset kehottavat välttämään näissä tilanteissa tehotonta mikrobilääkkeiden

käyttöä, koska se voi lisätä mikrobilääkeresistenssiä. Hammashoidon yhteydessä käytettävä kerta-annosprofylaksiakin saattaa vaikuttaa mikrobiomiin laajemmin elimistössä ja lisätä mikrobien resistenssiominaisuuksia. Mikrobilääkkeet voivat kuitenkin tulla kyseeseen, jos potilas on infektiokerkkä (esim. komplisoitunutta diabetesta sairastava) ja infektio on levinnyt juuren kärkeä laajemmalle kudoksiin tai potilaalla on vaikeita yleisoireita. Tällöin on tarpeen huolehtia myös mahdollisista suun muiden infektioiden hoidosta. Huolellinen päivittäinen omahoito ja säännöllinen hammashoito ovat tärkeimmät tekijät suun ja leukojen infektioiden sekä hammasperäisten infektioiden ehkäisyssä. ●

#### KIRJALLISUUTTA

- Hammasperäiset äkilliset infektiot ja mikrobilääkkeet. Käypä hoito -suositus (17.5.2017). [www.kaypahoito.fi](http://www.kaypahoito.fi)
- Karies. Käypä hoito -suositus (22.9.2014). [www.kaypahoito.fi](http://www.kaypahoito.fi)
- Opitz D, ym. Incidence and management of severe odontogenic infections-a retrospective analysis from 2004 to 2011. *J Craniomaxillofac Surg* 2015; 43(2): 285–9.
- Parodontiitti. Käypä hoito -suositus (11.10.2016). [www.kaypahoito.fi](http://www.kaypahoito.fi)
- Vältä viisaasti -suositukset (päivitetty 13.3.2017). [www.kaypahoito.fi](http://www.kaypahoito.fi)
- Zaura E, ym. Same exposure but two radically different responses to antibiotics: resilience of the salivary microbiome versus long-term microbial shifts in feces. *mBio* 6(6): e01693-1. Julkaistu 10.11.2015.

